

Kirja-arvio

Alexi Koski

Internet on epäreilu, mutta näin uutismedia sinnittelee

Hindman, Matthew. 2019. *Internet-ansa: Kuinka digitaalinen talous synnyttää monopoleja ja rapauttaa demokratiaa*. Suomentanut Kimmo Pietiläinen. [Alkuperäisteos: *The Internet Trap, How the Digital Economy Builds Monopolies and Undermines Democracy*, 2018]. Helsinki: Terra Cognita, 274 s.

Viime vuosikymmenen aikana olen kuullut useammankin mediatalon esityksiä heidän pyrkimyksistään pistää kamppoihin suurille kansainvälisille jätteille, kuten Google ja Facebook. Tässä on arvioitavana teos, jossa analysoidaan kattavasti niitä rakenteellisia tosi-seikkoja, jotka vahvistavat näitä globaaleja jättejä. Teoksen kirjoittaja lupaa myös keinoja, joilla paikalliset mediat voivat taistella rahan ja vallan keskittymistä vastaan – tai ainakin pysyä pinnalla.

Matthew Hindmanin teos *Internet-ansa* on tyyli puhdasta mediatutkimusta, jossa kansainvälisten jättien ylivaltaa, sen syitä ja seurauksia, lähestytään nimenomaan rakenteelliset seikat edellä. Teoksessa ei juuri sisältöjä ruodita, vaan tarkastelun kohteena ovat muun muassa käyttäjävirrat, laitteistojen kapasiteetti ja raha.

Teoksessa kuvataan niitä pelisääntöjä ja keinoja, jotka vyöryttävät edut ja voimavarat suoraan jättiläisten rahapusseihin. Vaikka teoksella onkin mainittu vain yksi kirjoittaja, mediatutkija Matthew Hindman, on sen valmistumisessa ollut merkittävä rooli myös matemaatikko Bruce Rogersilla, joka on osallistunut kirjan kahden luvun laatimiseen ja sen matemaattisten mallien luomiseen. Matemaattisia malleja on avattu teoksen lopussa olevassa liitteessä.

Vaikka kirja on melko helppolukuinen, se ei ole mikään mukaansatempaava, kevyt ja tiedettä popularisoiva teos. Pikemminkin se on yhdenlainen "väitöskirja" – sen artikkelit muodostavat johdonmukaisesti perusteltuja väitteitä, joilla pyritään kumoamaan yleisiä internetiä koskevia optimistisia väittämiä sekä luomaan malleja internetin monopoleja synnyttävästä rakenteesta.

Ensimmäinen luku "Huomiotalouden uudelleenarviointi" johdattelee aiheeseen kuvaamalla, kuinka digitaalinen maailma on erittäin epätasainen. Pääoma jyllää. Suuret mediat dominoivat uutistarjontaa ja globaalit verkkoyhtiöt koko internetiä. Suuret toimijat nauttivat mittakaavaeduista, jotka ovat kääntäneet yleisövirrat niiden suuntaan. Kirjoittajan näkemyksen mukaan näin on tapahtunut peruuttamattomasti.

Seuraavat neljä lukua analysoivat näitä erilaisia mittakaavaetuja tarkemmin. Toinen luku, "Kallistettu pelikenttä", kuvaa muun muassa verkkovaikutuksia sekä arkkitehtuurin ja suunnittelun mittakaavaetuja. Luvussa kolme, "Personoinnin poliittinen talous", avataan internetbisneksen yhtä keskeisintä tekijää, internetin käyttäjälle tarjotun yksilöllisen sisällön räätälöintiä. Huomataan, että senkin pelin ratkaisevat suuri pääoma ja – paradoksaalisesti – erityisesti suuri käyttäjämassa. Isojen asema vahvistuu entisestään. Luvussa neljä, "Kybervaruuden talousmaantiede", käydään läpi verkon sisällöntuotantoa kuvaavien yksinkertaisten talousmallien rakentamista. Summa summarum: suurella sivustolla heikkolaatuinenkin sisältö hankkii enemmän rahaa kuin korkealaatuinen sisältö pienellä sivustolla. Luku viisi, "Verkkoliikenteen dynamiikka", liikkuu myös talousmallien parissa mutta käsittelee verkkoliikennettä. Suurten verkkoliikenne- ja pörssiaineistojen avulla kirjoittaja osoittaa, että tietoliikennealan suurten pelureiden asema on markkinoilla erittäin vahva, lähes täysin lukkiutunut. Markkinoiden hajonta, vaihtelu ja dynamiikka koskevat markkinoiden suurta häntäpäätä.

Luvussa kuusi, "Vähemmän samaa: verkon paikallisuutiset", siirrytään suurten pelureiden tarkastelusta paikallistason mediaryitysten analyysiin. Näin tehdään vain, jotta voidaan todeta, että hyperpaikallisuus ei pelasta mediaa. Yhdysvaltalainen data näyttää, kuinka suuret mediatoimijat pelaavat paikalliset ulos yksi kerrallaan ja pelkästään verkkoon siirtyvät mediat kuolevat pois tyystin. Vastaavaa on havaittavissa myös Suomessa: mediakenttämme yksipuolistuu yritysostojen kautta jatkuvasti.

Luku 7, "Uutisten liimautuvuuden lisääminen", pyrkiikin jo sitten optimismiin: siinä analysoidaan niitä tekijöitä, joilla uutismedia saa kasvatettua verkkoyleisöjään. Työhön on vain ryhdyttävä lohduttoman tuntuiselta takamatkalta. Avaintekijöiksi muodostuvat taas resurssit ja raha tilanteessa, jossa "paikallislehtien liikenne on vain pyöritysvirhe suuremman verkon liikenteestä".

Kirjan viimeinen luku, "Internetin luonne", pyrkii kaiken masentavuuden maalailun lopuksi parannuskeinoihin. Mikäli medialla on jo jonkin verran yleisöä, on mahdollisuus yleisövirran kasvattamiseen olemassa, ja kirjoittaja luettelee keinoja siihen. Lopuksi kirjoittaja siirtää katseen mediapolitiikkaan: Mitä pitäisi tehdä, jotta voitaisiin taata verkon neutraalisuus? Panoksina on julkinen keskustelu, demokratia ja kansallinen turvallisuus. Kirjoittaja taitaa herätellä taisteluhenkeä voittamattomalta vaikuttavan uhan vastustamiseksi.

Hindmanin keskeisin avainkäsite, joka selittää jättien menestyksen, on suomennettu liimautuvuudeksi. Sana vaikuttaa hieman oudolta, mutta se ei sinällään haittaa, koska kyseessä on kirjoittajan itsensä luoma käsite, joka avataan teoksessa ja jota käytetään johdonmukaisesti. Liimautuvuudessa on kyse kasautuvasta yleisön kasvun luomisesta (s. 158). Kirjoittajan mukaan avain tähän kasvuun ei löydy mistään yhdestä asiasta vaan monen tekijän yhteisvaikutuksesta. Sivuston on muun muassa oltava teknisesti nopea, helposti löydettävä ja sen on sisällettävä riittävän laadukasta ja usein päivittyvää sisältöä. Tämä kaikki vaatii jatkuvaa testausta, analytiikkaa ja kehitystyötä.

Kirja pyrkii kumoamaan useita internetiä koskevia yleisiä väittämiä – mutkan kautta. Tässä esimerkkejä: Internet on hajauttanut valtaa mutta keskittänyt lähes kaiken verkkoliikenteen vain muutamille toimijoille. Julkisessa keskustelussa käytettyjen lähteiden määrä on voinut laajentua, mutta julkinen keskustelu itsessään on erittäin keskittyntä. Internet on vähentänyt pääomavaatimuksia mutta kilpailu vaatii niitä toisaalle. Enää ei ehkä ole suuria paino- ja jakelukustannuksia, mutta jopa aiempaa isompia kustannuksia

voi syntyä tietotekniikan asiantuntijoiden palkoista, analytiikasta ynnä muusta vastaavasta. Ja niin edelleen.

Kirja on hyvin kunnianhimoinen, koska se ei tosiaan tyydy vain analysoimaan internetin monopolien syntymisen syitä vaan tarjoaa myös tätä mekanismia selittäviä malleja. Ne ovat hyvin uskottavia; alkuperäisteos voitti Harvard Goldsmith -kirjapalkinnon. Palkinto myönnetään mediapolitiikkaa parhaiten tarkastelevalle yhdysvaltalaiselle teokselle. Teos on hyvin keskeisesti mediapolitiikkaa siksikin, että esimerkiksi sen kuudennen luvun sisältö on alun perin julkaistu Yhdysvaltain liittovaltion viestintäkomission raportissa. Kirjoittaja uskaltaa myös väittää tietävänsä, kuinka paikallismediat voisivat pärjätä. Tai ainakin hän esittää, kuinka suurten aineistojen valossa suuret yritykset pärjäävät ja miten muut paikallismediat ovat pärjänneet.

Terra Cognita on tehnyt hienoa työtä suomentaessaan tämän teoksen näin nopeasti, vain vuoden viipeellä ilmestymisestään. Painotuotteena kirja on Terra Cognitan tuttua pelkistettyä mustakantista sarjaa. Teksti vaikutti virheettömältä suomelta ja oli sujuvalukuista. Tosin matematiikkaa kuvaavat osiot olivat matematiikkaa, josta ei saane sujuvaa kieltä millään (ja jonka oikeellisuudesta ei arvioija osaa juuri sanoa). Huonosilmäiselle lukijalle tekstin koko ja riviväli oli sopivan suurta. Lukukokemusta hieman haittasi aavistuksen haalea ja rosoinen tekstin painojälki, joka rasitti silmiä.